

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Jacobus, de Stiefapostel der Kerk

(Enkele opmerkingen over schrijver en brief)

Nu we in de komende weken enkele schriftverdenkingen willen geven over gedeelten van de brief van Jacobus, geschreven aan de twaalf stammen in de verstrooiing, leek het goed, ter oriëntatie van de lezers vooraf enkele opmerkingen te maken over de schrijver, de geadresseerden en de bedoeling van deze brief.

Dat zal, hopenlijk, meehelpen tot het beter begrijpen van de tendens, die in de woorden ligt, van de felheid, waarmee deze bijbelschrijver zijn woorden soms op papier zet, van de appèlkracht, die in zijn schrijven leeft en van de ernst, de geladen ernst, die tot ons spreekt.

Waardering

De brief van Jacobus is naar alle waarschijnlijkheid één van de brieven die kort na de heilsfeiten geschreven is. Ongeveer 20 tot 30 jaar na het lijden en opstaan van onze Heiland, moet deze brief verzonden zijn. En daarmee is hij ongetwijfeld te rekenen tot de oudste geschriften die onze nieuwtestamentische canon vormen.

We zouden daaruit misschien de conclusie kunnen trekken: dan zal deze brief wel erg in trek zijn. Zo dicht nog bij de heilsfeiten, zo kort na de prediking van Christus in Palestina.

De waardering die dit epistel heeft gehad en nog vaak heeft, is evenwel niet bijster groot.

Prof. Dr E. L. Smelik heeft aan zijn commentaar op Jacobus bovenstaande titel gegeven: De stiefapostel der kerk. Hij schrijft: „Een stiefkind, leert de etymologie, is een kind, waaraan iets ontbreekt (privignus). Een stiefapostel zal ook wel iemand zijn, aan wie iets ontbreekt”.

Hij heeft daarmee de waardering juist weergegeven. In ieder geval ontbreekt vaak de liefde van de bijbellezers. Men vindt hem maar een wonderlijke apostel, met zijn eigen stijl. Hij zingt, zo zei iemand, wel eens een beetje naast de toon. We moeten toegeven, dat hij die indruk wel eens wekt.

Velen hebben dit geschrift niet als een echt christelijk geschrift willen aanvaarden. Het zou een Joods geschrift zijn geweest uit de tijd van Philo dat in de tijd na Paulus in christelijke zin werd bewerkt. En het gebruik van de naam van Christus zou dit geschrift aanneembaar hebben moeten maken.

Algemeen bekend is het oordeel van de reformator Luther over hem.

In zijn boek: „Luther en de Bijbel”, vertelt Prof. Dr W. J. Kooiman daar iets van.

Hoewel Luther de brief wel in zijn bijbel opneemt is hij toch van overtuiging geweest, dat de stijl van deze brief tekort schoot in apostolische majesteitelijkheid, waarom hij die ook niet beschouwt als het geschrift van een apostel.

Een bezwaar van Luther was, dat Jacobus niet één keer gedenkt het lijden, de opstanding, de geest van Christus. En „de taak van een ware apostel is toch om Christus' lijden en opstanding en zijn ambtelijk werk te verkondigen”. En dat heeft Jacobus, volgens Luther, verzuimd. Dus kan dit schrijven niet apostolisch genoemd worden.

Dit oordeel van Luther is niet veranderd. Nog in 1542 schrijft hij: „De brief van Jacobus is geschreven door een Jood, die wat de christenen betreft de bel heeft horen luiden, maar niet weet, waar de klepel hangt. Hier

in Wittenberg hebben we Jacobus uit de theologie gegooid, we hebben hem bijna uit de bijbel gegooid”.

Zo oordeelde de man van Wittenberg. Natuurlijk weten we allen, dat deze opvatting en waardering zijn ingegeven door zijn felle strijd tegen de verdienstelijkheid van de goede werken, zoals die in de Roomse kerk werd geleerd. En daartegen ging het Luther. Hij was gegrepen door het evangelie van vrije genade, zoals Paulus dat predikt en daarom kon hij dat evangelie niet rijmen met de woorden (vooral van hoofdstuk 2) van Jacobus.

Nu gebeurt het vaker bij een reformatie der kerk, dat sommige dingen worden scheefgetrokken. Dat ligt aan het eenzijdig nadruk leggen op bepaalde waarheden, waardoor men gegrepen is. Later trekt dat wel bij.

Luther heeft eens in één van zijn tafelredes gezegd: Wie Paulus en Jacobus met elkaar in overeenstemming kan brengen, krijgt mijn doctorsbaret cadeau”.

Wat dat betreft kunnen alle gereformeerden wel een baret krijgen, want wij weten langzamerhand heel goed hoe we Jacobus en Paulus bij elkaar moeten brengen.

En toch is het mogelijk dat wij vandaag, zonder het zo openlijk te zeggen als Luther, Jacobus zo'n beetje uit de bijbel gooien, omdat we nu eenmaal niet lusten wat hij ons voorzet. Je zou wat op je stoel gaan schuiven als iemand het zo duidelijk zou zeggen. Het is niet altijd even aangenaam, wat hij vertelt. Hij zegt: zingen van vrije gunst alleen, is goed, maar daar kun je intussen nog wel vuile handen bij houden. Door het geloof alleen, natuurlijk, wij zouden dat niet graag willen missen, maar Jacobus voegt daar haastig aan toe: Zeker, door het geloof alleen, maar dan door het levende geloof, door het geloof dat gelóóft, dat iets doet, dat het leven laat zien.

We mogen deze bijbelschrijver niet links laten liggen, omdat we zo heel erg rechts zijn. Orthodox, dat betekent voor veel mensen niet anders dan: alle dingen laten zoals ze zijn. „Verzet de oude palen niet”. Maar Jacobus zegt, dat er van alles en nog wat moet veranderen in ons leven. Blijven bij de onveranderlijke God is permanent je leven veranderen door de kracht van een levend geloof.

Wie is de schrijver?

Over deze vraag is veel gedacht en veel geschreven.

We kennen uit het Nieuwe Testament vijf mensen, die de naam Jacobus gedragen hebben.

Na veel wikken en wegen komen de meeste onderzoekers tot de conclusie, dat naar alle waarschijnlijkheid deze Jacobus de broer van de Here Jezus moet geweest zijn, een zoon van Jozef en Maria. Maar het blijft toch een waarschijnlijkheid.

Jacobus zelf heeft in ieder geval niet gewild, dat we daar uit zijn mond meer over zouden horen. Hij heeft geen eigen gezag willen vestigen. Als hij een kind van Jozef en Maria is geweest, had hij zich kunnen aandienen als: Jacobus, de broer van de Here Jezus.

Maar nergens laat hij zich daarop voorstaan. Niet: ik ben die of die, maar eenvoudig en geweldig schrijft hij: ik ben een slaaf van God en van de Here Jezus Christus. In ieder geval is het woord van Christus: „Want al wie doet de wil mijns Vaders, die in de he-

INHOUD

Jacobus, de Stiefapostel der Kerk	Z. G. v. O.
Meer dan Overwinnaars door de Liefde van Christus	H. J. J.
Opwekking tot het houden van een Biduur voor het Concilie	C. V.
Behouden worden van de Toorn	D. H.
Ger. kerkelijk leven in Frankrijk (I)	J. M.
Christendom en Humanisme (I)	F. A. S.
Ingezonden	G. v. M.
Kritische krabbel	Frater
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

melen is, die is mijn broeder en zuster moeder” (Matth. 12 : 50) in zijn ziel gedrukt. Dat heeft hem gegrepen. Niet maar: Here, Here, zeggen, maar het doen van Gods wil. Dat evangelie heeft hem niet losgelaten. Als hij inderdaad een broer van Jezus is geweest, dan heeft hij met Maria zijn moeder geleerd, die vleselijke band ondergeschikt te maken aan de band des geloofs. „Mijn Here en mijn God”, dat leerde ook Jacobus geloven.

Alleen in de kwaliteit van slaaf van God en Christus wil hij schrijven. Alle eigen pretentie is verre. De geadresseerden moeten niet naar zijn woorden luisteren, omdat hij (misschien) de broer van de Here Jezus is, maar omdat God zelf zijn dienstknecht heeft opgedragen te schrijven over de vruchtbaarheid van het geloof, over de zichtbaarwording van het nieuwe leven, over de werken, die uit een echt geloof voortkomen. Dat alleen is belangrijk. En de rest? Wie Jacobus geweest mag zijn en hoeveel invloed hij gehad moge hebben in de eerste christelijke gemeente en hoe voornaam hij wel was, is van geen waarde.

Aan wie is deze brief gericht?

Het eerste vers vertelt ons: de twaalf stammen in de verstrooiing.

We zullen er van moeten uitgaan dat deze brief is geschreven aan mensen, die in de Heer der heerlijkheid geloven. Daarover gaat het immers steeds: over dat geloof. En omdat we menen, dat dit schrijven vroeg moet worden gedateerd, is het duidelijk, dat deze christenen voornamelijk bestonden uit Joden, die hun verzet tegen de Christus der schriften hadden opgegeven en die in Jezus van Nazareth de beloofde Verlosser hadden gevonden.

Joden-christenen dus, levend in de verstrooiing. Niet meer in het oude vaderlijk erfdeel, niet meer in het „land der belofte”, maar uitgestrooid over de aarde als zout, dat de wereld tegen het bederf moet zouten. En in die wereld (daarmee krijgen we de figuurlijke betekenis van de verstrooiing) zijn het mensen, die vreemd zijn aan het streven van hun omgeving. Het zijn mensen, moeten mensen zijn, die gedreven worden door andere idealen, die een ander doel hebben, een ander vaderland, het zijn de hemelburgers die het koninkrijk der hemelen op aarde moeten prediken en de stijl van dat rijk hier moeten vertonen.

En dan mogen ze wonen in de verstrooiing, her en der verspreid in een aan hun leven en streven vreemde wereld, zij vormen de twaalf stammen, zij vormen het volk van God. En Jacobus houdt hun voor dat ze in die wereld moeten zijn: de wering van het bederf, moeten vertonen vruchten van dat onvergankelijk zaad, dat ook hen heeft voortgebracht om in zekere zin eerstelingen te zijn onder Gods schepselen. (1 : 18).

Heilgroet

Jacobus begint met de christelijke groet: weest verheugd. We vinden deze zelfde groet in de brief die het apostelconvent in Jeruzalem schreef aan de heidengemeenten: Hand. 15 : 23.

Toegewenst wordt: vreugde, christelijke vreugde, blijdschap die voor God bestaan kan. Maar om werkelijk die vreugde te beleven zal het nodig zijn dat de lezers van deze brief goede aandacht schenken aan alles wat er kort en puntig in gezegd wordt.

Hier, evenals in Hand. 15 : 23, wordt met apostolisch gezag gezegd, hoe die christelijke vreugde moet worden beleefd.

De 12 stammen in de verstrooiing hadden het niet gemakkelijk. Vooral niet omdat er ook allerlei gevaren waren: verleiding en verzoeking, verdeeldheid en neiging tot twisten, jaloersheid en verdrukking. Gods verstrooide kinderen werden vaak geworpen in de zeef van satan. Een aanslag op hun vreugde werd vaak gepleegd. En soms dreigde die geroofd te worden.

Bovendien was de oude Joodse zuurdesem nog niet helemaal verwijderd. Resten daarvan moesten telkens weer geconstateerd worden. De tekenen van de Farizeërs-gestalte werden zo moeilijk uitgewist.

Iemand zei het zo: Het overblijfsel van Israël, door het evangelie tot Christus verzameld, werd door het eigen Joodse vlees weer bedreigd.

En daarom heeft Jacobus geschreven: fel, hartstochtelijk, appellerend, dringend.

Want het ging om hun leven als burgers van het hemelrijk.

De gesel van Jacobus

Velen hebben in deze brief geen verband kunnen vinden. En het lijkt ook wel alsof er niet anders dan korte opmerkingen worden gemaakt, die met elkaar niets te maken hebben. Vele losstaande vermaningen. Geen enkele samenhang.

Nu mag het waar zijn, dat niet ieder vers

even logisch op het voorgaande volgt en toegegeven moet worden, dat Jacobus soms ineens op een ander onderwerp overstapt, verband is er toch wel terdege: het gaat overal om de levenswandel, om het doen van de wil des Vaders, om het werkelijk zijn: stammen, naar Gods naam genoemd.

Iemand heeft dat verband aldus getypeerd: de brief van Jacobus is een gesel van woorden.

En hij dacht daarbij aan de manier waarop Christus eens de tempel reinigde. Toen Hij de voorhof binnentrad vond Hij daar, in het huis van zijn Vader, veeverkopers en geldwisselaars. Israël had het zich gemakkelijk gemaakt. Het profane geld deugde niet voor de tempel: daar moest een heilige tempelmunt voor zijn. En offeraars van verre konden onderweg rustig hun liederen hammaaloth zingen, want op het tempelplein was wel een offerdier te koop. Christus maakte een zweep van touw en dreef ze allen uit, keerde de tafeltjes om. Want de tempel van de levende God is een huis van gebed en niet een plaats van business en change.

Zo is dit de eenheid van Jacobus' brief:

Christus wil dit schrijven gebruiken om alle wereldse stijl uit de „tempel van de levende God” weg te slaan, om de onreinheden uit te drijven en alle ongerechtigheid te bannen.

Het is als een storm, die door de kerk waait en „in onze dorre tuinen stoet”, het is de prikkel die het trage vee voortdrijft op weg naar de stal, het is het Woord van God, van de Here Jezus, dat in de wereld uitstrooit en toch telkens uit de wereld roept, om een eigen stijl te vertonen, om een levend geloof te hebben en om zo zoutend en bederferend te zijn in de verstrooiing en om tot een zegen te wezen voor heel het menselijke leven.

Dat wordt ons in dit schrijven op het hart gebonden door Jacobus, de stiefapostel der kerk, de slaaf van God en van de Here Jezus Christus.

Zwolle

Z. G. van Oene.

der slaap, in dagen zonder eten...”. Is verdrukking soms een bewijs, dat de liefde van Christus van de verdrukten geweken is? Zo mag de wereld het zien, maar de gelovigen niet. De Here Jezus heeft z'n discipelen voorzegd: „In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar hebt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen”. En in Rom. 5 schreef Paulus: „Maar wij roemen ook in de verdrukkingen, daar wij weten, dat de verdrukking volharding uitwerkt, en de volharding beproefdheid, en de beproefdheid hoop; en de hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is door de Heilige Geest, die ons is gegeven”.

Maar als de gelovigen het benauwd krijgen, zal die benauwdheid hen niet scheiden van de liefde Gods? Paulus had het soms benauwd genoeg. Hij was niet zo'n held als wij ons meestal voorstellen. Ook hij kon er soms niet tegen op en was ten einde raad. Maar ook dan wist hij zich verbonden aan Christus. Zoals hij schrijft in II Kor. 12 : 10: „Daarom heb ik een welbehagen in zwakheden, smaadheden, noden, vervolgingen, benauwdheden ter wille van Christus, want als ik zwak ben, dan ben ik machtig”.

Verder noemt Paulus nog: vervolging en honger, naaktheid en gevaar en zwaard. Het komt me voor, dat we zulke opsommingen niet stuk voor stuk moeten analyseren, om voor ieder apart aan te geven, dat ze niet kunnen scheiden van de liefde van Christus. Dit alles overkwam de christenen van Paulus' dagen. En in de loop der kerkgeschiedenis hebben de gelovigen telkens weer ondervonden, dat ze niet voor hun plezier in deze wereld zijn. Ze zijn vervolgd van stad tot stad en van land tot land en in sommige tijden vonden ze nergens rust voor het hol van hun voet. Ze hebben honger geleden. Hele steden zijn in godsdienstoorlogen soms uitgehongerd. Aan allerlei gevaren werden ze blootgesteld. En door het zwaard is menig een omgekomen. Paulus zelf waarschijnlijk door onthoofding in Rome.

Is dat alles geen bewijs, dat die verdrukten en vervolgd en hongerenden niet deelden in de liefde Gods? Was de liefde van Christus in al deze narigheden niet ver van hen? De wereld zal wel zeggen, dat dit een vreemde liefde is. Laat een vader zijn kinderen verhongeren? Laat een koning zijn onderdanen omkomen van ellende? Is dat liefde, dat de hemelse Vader en onze hemelse Koning zulke dingen aan hun kinderen en onderdanen laten geschieden? Paulus antwoordt op die vragen met een woord uit de Schrift. Er staat geschreven in Psalm 44 : 23: „Waarlijk, om Uwentwil worden wij de ganse dag gedood, wij worden gerekend als slachtschapen”.

Niet de goddelozen, maar de rechtvaardigen werden als schapen naar de slachtbank geleid. Zij zeggen immers in psalm 44 : 18: „wij vergaten U niet, noch verloochenden wij uw verbond; ons hart werd niet afvallig, noch weken onze voetstappen van uw pad”. Maar juist omdat zij God vreesden, werden zij verdrukt en vervolgd.

Daarmee is niet gezegd, dat het altijd zo met de kerk in deze wereld gaat. De HERE kan ook een „stil en gerust leven” geven. Maar als de rechtvaardigen als „slachtschapens Christi” hebben te lijden, dan kan ook dit hen van de liefde van Christus niet scheiden. Waarschijnlijk is de kerk, die de wind in de zeilen heeft, verder van de liefde van Christus verwijderd, dan de kerk die vervolgd wordt. Welvaart is gevaarlijker voor de kerk dan gebrek en nood.

Een dominee van West-Duitsland preekte in Oost-Duitsland voor een kleine groep gelovigen. Hij sprak daar met een vrouwelijke predikant, die daar een kleine gemeente diende. Het viel de dominee op, dat zij vol goede moed was en met blijdschap haar werk deed. De gelovigen hadden het daar zeer moeilijk. „Maar”, zo zeide zij, „dat heeft de Here Jezus ons toch voorspeld, dat wij het in de wereld niet gemakkelijk hebben?” Ook achter het ijzeren gordijn blijkt, dat niets kan scheiden van de liefde Gods welke is in Christus Jezus.

„In dit alles zijn wij meer dan overwinnaars”. Als er niet meer stond zouden we zeggen, dat de gelovigen toch wel hele helden zijn: superoverwinnaars. Zoals er in de sportwereld hardlopers zijn, die alle mededingers de hakken laten zien! „Meer dan overwinnaars”, dat is nogal wat! Al gaat het dus door

Meer dan Overwinnaars door de Liefde van Christus

„Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking of benauwdheid, of vervolging of honger, of naaktheid, of gevaar, of het zwaard? Gelijk geschreven staat:

Om uwentwil worden wij de ganse dag gedood, wij zijn gerekend als slachtschapen.

Maar in dit alles zijn wij meer dan overwinnaars door Hem, die ons heeft liefgehad. Want ik ben verzekerd, dat noch dood noch leven noch engelen noch machten, noch heden noch toekomst, noch krachten, noch hoogte noch diepte, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Here”.

Rom. 8 : 35—39.

Het slot van Rom. 8, de vss 31—39, noemen we gewoonlijk het zegel van de zekerheid des heils. Daarin noemt Paulus twee gevaren, die de zekerheid der verlossing bedreigen, omdat zij mogelijk scheiding zouden kunnen brengen tussen God en zijn volk. Die twee gevaarlijke zaken zijn: zonde en verdrukking.

Als we zien op Christus dan zijn we zeker, dat de zonde ons van God niet zal scheiden. Want we hebben niet alleen een Heiland, die voor ons gestorven is, maar Hij is ook opgestaan en leeft tot in alle eeuwigheid. We hebben voorts geen zwakke Verlosser, want Hij is sterk. Gezeten aan Gods rechterhand heeft Hij alle macht in hemel en op aarde. Ten derde hebben we geen Zaligmaker, die zich van ons niets aantrekt. Integendeel, Hij is een Voorspraak bij de Vader. Dat alles heeft de apostel ons voorgehouden in de vss 31—34.

In bovenstaande verzen verzekert hij ons, dat ook benauwde omstandigheden ons niet echt kunnen schaden. Op de vraag: „Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?”, luidt het kort saamgevatte antwoord: Niets of niemand!

Paulus gaat er van uit, dat ons heil daarin bestaat, dat we delen in de liefde van Christus. Als Zijn liefde ons omringt, dan hebben we genoeg in leven en sterven. Het gaat hier niet over de liefde van ons tot Christus. Dát zou een zwakke grond der zaligheid zijn, als we daarop moesten vertrouwen. Wie daarin zijn zekerheid zoekt is altijd weer onderhevig aan twijfel. Merkwaardig dat Luther het wel zo heeft opgevat, dat hier sprake is van de liefde van ons tot Christus. Maar het zou wel een vreemde vraag zijn: „Wie kan ons scheiden van onze liefde tot Christus?” Bovendien spreekt Paulus in vs 37 uitdrukkelijk van „Hem, die ons heeft liefgehad”.

Als iets scheiding zou kunnen brengen tussen de liefde van Christus en ons, dan zouden wij er ellendig aan toe zijn. Dat is immers onze enige troost, dat God ons heeft liefgehad en dat heeft getoond in Jezus Christus. En voor de toekomst is onze enige hoop, dat die liefde nimmermeer vergaat. Die liefde zal ons beschermen en bewaren en sterken en troosten en op de been houden in alle nood. Toen Paulus tobde over z'n doorn in het vlees kreeg hij van God te horen: „Mijn genade is u genoeg”. Hetzelfde zou zijn uitgedrukt met de woorden: „Mijn liefde is u genoeg”. Wat hebben we meer nodig, dan de liefde van Christus?

Paulus noemt verder een heel rijtje narigheden op, die in zijn dagen niet vreemd waren voor de christenen. De apostel zelf had er ruim z'n deel aan. De gelovigen werden verdrukt. Door overheden en volk. Heel het boek van de Handelingen is er een doorlopend bewijs van. De brieven van Paulus ook. Hij schreef in II Kor. 6 : 4: „Maar wij doen onszelf in alles kennen als dienaren Gods: in veel dulden, in verdrukkingen, in noden, in benauwdheden, in slagen, in gevangenschappen, in oproeren, in moeiten, in nachten zon-

water en door vuur heen, ze komen er glansrijk doorheen. Niet slechts ternauwernood, maar glorieus. Zullen we maar niet de hoed afnemen voor zulke helden?

Laten we het maar niet doen. Ze zijn zulke helden niet in zichzelf, die zwakke mensjes, die zich soms nauwelijks op de been kunnen houden.

En toch: „meer dan overwinnaars door Hem, die ons heeft liefgehad”. Alle roem komt toe aan Jezus Christus, de sterke Held die ons te zij staat. Zijn liefde en zijn macht behoeden ons voor bezwijken. Hij helpt heen door alle nood. Zelfs bij het naderen van de dood geeft Hij volkomen uitkomst.

We spreken van de zekerheid des geloofs. En dat mag ook. Toch is het merkwaardig, dat Paulus hier niet spreekt van ons geloof. Noch van onze liefde. Hij heeft het helemaal niet over iets van of in ons. Maar zijn oog is gericht op Hem, die ons heeft liefgehad. Daarmee ontkent de apostel niet, dat Hij ons nog liefheeft. Maar hij spreekt in de verleden tijd, omdat hij denkt aan het onweerlegbare bewijs van zijn liefde, toen Hij zich gaf tot in de dood, ja de dood des kruises. Zo dikwijls als en zo lang als wij verzekerd zijn, dat God zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, zo we door Zijn liefde meer dan overwinnaars zullen zijn.

* * *

En dan eindigt Paulus met de overbekende woorden: „Ik ben verzekerd, dat noch dood noch leven... noch enig schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus onze Here”.

Het is merkwaardig om te zien, hoe kort de commentaren vaak zijn over deze woorden. Ik acht dat een gelukkig verschijnsel. Het wordt er vaak niet beter van wanneer men zulke prachtige teksten als deze van woord tot woord uit mekaar haalt. Het is alsof het mooie er dan wat af is. Ook al zet men daarna de woorden weer netjes op een rijtje. Het doet me denken aan plantkundelessen, die ik in m'n jeugd heb gehad. We moesten mooie bloemen uit mekaar halen en kroonbladen, kelkbladen, meeldraden en stampers voor ons leggen en tellen. Het zal wel nodig zijn geweest, maar liefde voor bloemen is mij op die manier niet bijgebracht.

Zo zou het ook kunnen gaan met dit geestdriftige slot van Rom. 8, als wij het van stukje tot beetje uit mekaar haalden.

Men heeft wel geprobeerd een bepaalde orde in deze opsomming te vinden. Het komt mij voor, dat Paulus verre is geweest van ordenen, toen hij deze jubelende woorden neerschreef. Het is voor mij zelfs de vraag of hij precies had kunnen zeggen, wat hem bij deze verschillende termen voor de geest stond. Wij kunnen het in elk geval niet meer zeggen.

Met dood en leven zal hij wel bedoelen al wat in leven en sterven een mens overkomt. Maar wat zijn die engelen en machten en krachten? Zijn het goede of boze engelen? Zijn het hemelse of helse machten? Of zijn het misschien aardse machten en overheden? Wat is de zin van hoogte en diepte? Paulus zal wel willen zeggen: Wat er in leven of sterven ons overkomen kan, wat er in heden of toekomst gebeuren kan, wat er aan machten en krachten in de hemel of op de aarde of onder de aarde aanwezig is, geen schepsel zal ons kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus onze Here.

Buiten God is alles schepsel. Wij mogen nog zo tegen schepselen opzien, bij God vergeleken zijn ze stof en as. In de hand des HEREN zijn ze zó, dat ze tegen zijn wil zich niet roeren of bewegen kunnen. Hoe zouden zij ons dan van de liefde Gods kunnen scheiden? Dan moesten die schepselen sterker zijn dan de liefde van God. Dat is: sterker dan God Zelf. Want de liefde van God is zo sterk als God. Want God is liefde.

Hoe weten we dat? Omdat die liefde geopenbaard is in Christus Jezus, onze Here. In het lijden en sterven van onze Here Jezus zien we het hart van God geopend. „Zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe”. Wie daaraan niet twijfelt, twijfelt ook niet inzake de vraag of iets ons van die liefde scheiden zal.

Maar kunnen we onszelf niet van die liefde Gods scheiden? Daarop is het antwoord: Wij zijn schepselen. En geen schepsel kan ons scheiden van de liefde Gods. Ook wijzelf niet. Daarvan zijn we zeker, zolang we zeker zijn van de liefde Gods. H. J. Jager.

Opwekking tot het houden van een Biduur voor het Concilie

Wie kennis neemt van wat door de Afgescheiden Kerken uit de vorige eeuw werd geschreven staat steeds weer verbaasd over de grote belangstelling waarmee onze Afgescheiden vaders het godsdienstig en kerkelijk leven van hun dagen volgden. Zowel in het binnen- als in het buitenland. Er is geen sprake van dat ze zich isoleerden van wat er buiten de eigen kring voorviel. Ook door persoonlijke kontakten bleven ze goed op de hoogte. Zo stond Brummelkamp in voortdurend persoonlijk en schriftelijk contact met Groen van Prinsterer en met andere Reveilmannen. Ds Gispén, de oude, was bevriend met de confessionele Hervormde predikant Dr — later Prof. — J. J. van Toorenenbergen. Ds C. Stekete van Nieuworp, de „vader” der Zeeuwse Afgescheiden kerken — de bekende, op zo droevige wijze in 1882 uit Kampen weggewerkte, Prof. A. Stekete was zijn zoon — was een vriend van niemand minder dan Prof. Dr J. J. van Oosterzee uit Utrecht. Dr A. Kuyper heeft als Hervormd predikant zelfs eens een Curatorenvergadering van de Theol. School in Kampen meegemaakt! Zo waren vele Chr. Geref. predikanten „van binnen uit” goed op de hoogte met wat in de Ned. Herv. Kerk plaats vond. Hun kerkelijke trouw verhinderde dergelijke kontakten niet, stimuleerde die veeleer. Integendeel, ze grepen die aan om hun Hervormde broeders rusteloos op te wekken zich ook in het kerkelijke zich ten volle te richten naar Gods Woord.

Ook wat er gebeurde in de Rooms-Katholieke Kerk had de volle aandacht der Afgescheidenen. Telkens schrijven ze over wat er in deze kerk voorviel. En het is dan ook geen wonder dat ze zich intensief bezig hielden met het grote concilie van deze kerk dat in

1869/70 in Rome gehouden werd. Het laatste concilie van de Roomse Kerk dat tot dusver samenkwam.

Een opvallende reactie op het samenroepen van dat Concilie was een oproep van de Chr. Geref. Kerk van 's Hertogenbosch tot alle zusterkerken om voor dat concilie een biduur te houden. In die tijd was Ds L. Lindeboom, de latere professor, predikant te 's-Hertogenbosch.

Nu binnenkort een nieuw concilie te Rome zal bijeenkomen, het is de opvolger van dat van 1869/70, leek het mij goed om deze oproep — met nog wat — in Opbouw te publiceren. Ze is een belangrijke bijdrage voor de kennis van wat er toen in vele Afgescheiden leefde. De oproep van de kerk van Den Bosch werd geplaatst in de Bazuin van 24 nov. 1869 en had tot opschrift wat boven dit artikel werd gedrukt.

Hier volgt de oproep:

De dag door Pius IX ter opening van het zoogenoemd oecumenisch Concilie aangewezen, de 8ste van December 1869 is nabij. Dat Concilie zal een merkwaardig feit zijn in de kerkgeschiedenis onzer eeuw. De handelingen dier kerkvergadering zullen niet alleen voor de Roomse Kerk allerwege, maar voor alle kerken gewichtige gevolgen hebben, die allerwaarschijnlijkst nog in de verre toekomst zullen te voorschijn treden.

Het grootste gedeelte der Roomse kerk, de Ultramontanen inzonderheid, verwachten van het Concilie veel heil voor kerk en paus. En niet minder vreezen vele niet-Catholieken dat door het Concilie de Roomse kerk hare krachten tegen de belijders der waarheid zal concentreren, en met verjongden moed en kracht en woede, haren invloed ten koste der

waarheid zal trachten te doen gelden. Anderen verwachten dat de zwakheid der Roomse kerk duidelijk zal openbaar worden, en de verdeeldheid door de besluiten van het Concilie toenemen zal, terwijl zij in de daad van Pater Hyacinthe, de anti-ultramontaanse beweging in Zuid-Duitschland, en andere dergelijke verschijnselen de voorttekenen daarvan meenen te zien. En alzoo leven zij in de hoop dat de Heere door het Concilie Rome's val verhaasten zal, en dus ten goede Zijner kerk zal doen uitloopen, wat priesters des bijgeloofs haar ten kwade beramen.

Welke van deze meeningen de ware is, zal de tijd leeren. Dit echter weten wij zeker, dat gelijk Rome zijne anti-christelijke bedoelingen heeft met het Concilie, ook de Heere onze God, Zijn heilige oogmerken daarmede heeft. God regeert de wereld. Ook de bijeenkomsten en besluiten van die kerkvergadering te Rome zijn niet onttrokken aan het bestuur van den Allerhoogsten Koning der strijdende gemeente. Hij kan het Concilie gebruiken tot al wat Hij wil. Hij kan het doen strekken tot een oordeel voor de volken, tot eene tuchtroede voor de flauwe en verdeelde Christenheid. Hij is ook magtig het te doen strekken tot verbreking van Rome's invloed, en tot uitbreiding van zijn heerlijk Koninkrijk. Hij is de magtige om zoowel de paus als de daar vergaderde bisschoppen te bekeren tot de waarheid die uit God is.

De paus heeft alle niet-Catholieken, verdoolde schapen in zijn oog, dringend uitgenoodigd om de heerlijkheid en magt van de kerk op het Concilie te komen aanschouwen, en in den schoot der Roomse kerk terug te keeren, die hij de eenige, de ware schaapskooi noemt. Enkeligen hebben den paus geantwoord door aan zijne vermaningen gehoor te geven. Daarentegen hebben velen den paus doen weten, dat en waarom zij niet aan zijne uitnoodiging kunnen voldoen. Menig hard, doch waar woord heeft Pius IX moeten vernemen. Doch onder de menigte protesten die men tegen de aanmatigende taal van den paus heeft doen hooren, zijn er helaas, velen van dien aard en inhoud dat de ware christen evenzeer tegen die als tegen 's pausen brief protest moet aantekenen.

Ook in ons vaderland zijn stemmen tegen den paus opgegaan. Er zijn brieven aan hem gezonden; o.a. een uitnemende brief door onzen grijzen broeder Capadose. Onze kerk echter heeft nog op geenerlei wijze op de ook tot haar gerigte uitnoodiging van den kerkvorst geantwoord. Het doel dezer regelen is haar op te wekken, zulks nog openlijk te doen. En wel door in het begin van December een „biduur voor het Concilie” te houden.

Bidden is het beste wapen. Al ons strijden tegen Rome baat niets, zoo het gebed ontbreekt. Biddende bestrijding zal ons voor bitterheid bewaren. Met bittere woorden wint men niets. Toch spreekt in den strijd tegen de vijanden der waarheid al te weinig de liefde tot de redding der vijanden zich uit. De waarheid evenwel dienen wij het best en het meest, als wij niet alleen ons tegen den vijand verdedigen, en hem trachten te betugelen, te **overwinnen**, maar tevens hem zoeken te **winnen** voor het Rijk van onzen Heere Jezus Christus. En dat is immers juist de ware aard van het Christendom, van den christelijken strijd.

De kerkeraad der Christ. Geref. Gemeente te 's Bosch, getuige als hij is van de treurige dwalingen, de magt en den invloed der R.kerk in deze „in merg en been Catholieke hertogstad”, gevoelt behoefte om in het begin der volgende maand een biduur te houden voor het Concilie, waarop hier jong en oud met gespannen verwachting staart. Om Koning Jezus te smeeken, dat Hij het Concilie belette iets te doen tot schade Zijner kerk; te smeeken tevens, dat Hij den Heiligen Geest, den Geest der Waarheid over het Concilie uitstort, opdat de daar vergaderde voorgangers het volk mogen voorgaan in den terugkeer tot het zuivere Woord van God en den God des Woords. De pligt der liefde tot den naaste roept ons toe, zoowel om de bekeering onzer roomsche medemens te bidden, als om verijdeling hunner plannen die ons nadeel bedoelen. En onze God doet wonderen! Hij ontfermt zich op het ootmoedig, geloovig gebed.

Genoemde Kerkeraad wekt langs dezen weg al de gemeenten der Chr. Geref. Kerk, en voorts allen die zijn gevoelen deelen, op om met hem, door het houden van zoo'n biduur

de uitnoodiging van het hoofd der roomsche kerk te beantwoorden.

Broeders, de Heere doe ons in waarheid bidden. Het heil is des Heeren.

De brief was ondertekend: 's-Hertogenbosch 15 Nov. 1869. Namens den Kerkeraad: L. Lindeboom, Pres., B. van Andel Gz., Scriba.

De Redactie van „De Bazuin” nam de haar door de kerkeraad van 's-Hertogenbosch toegezonden oproep op. Maar ze plaatste er het volgende onderschrift onder:

Het verwondert ons niet, dat onze broeders te 's-Bosch, die onder eene roomsche bevolking leven, behoefte gevoelen aan het gebed. Mannen als prof. Merle d'Aubigné te Genève en het Engelsche Parlements lid Kinnaird hebben, zooals bekend is, de Protestanten reeds tot het gebed uitgenoodigd. Het bestuur der Nederlandsche Evangelisch Protestantische Vereeniging, deed het in **de Heraut** van 19 Nov. l.l. We zouden het echter wel zoo goed gevonden hebben, als de Kerkeraad van 's-Bosch hierover met de Classis, waaronder hij ressorteert, had geraadpleegd, daar wellicht niet weinigen bezwaar zullen hebben om, op uitnoodiging van een Kerkeraad, te bidden voor Rome, dat door de H. Schrift veroordeeld is. Openb. 17.

Wie een beetje van Ds Lindeboom afweet zal zich niet verwonderen dat hij dit redactionele onderschrift niet zonder meer zou laten passeren. Ook al niet vanwege het hiërarchische addertje dat er in school. Prompt werd dan ook het volgende stuk door de kerkeraad van 's-Hertogenbosch aan de eindredacteur van de Bazuin gezonden, die het direct opnam. Boven het ingezonden stond: Opwekking tot het houden van een biduur voor het Concilie. Aan de Eind-redacteur van de Bazuin, Waarde Broeder. Het ingezonden luidde als volgt:

Tot onze groote verbazing lazen wij zoo even in **de Bazuin** de opmerkingen, waarin u onze „Opwekking” hebt vergezeld doen gaan. Wij konden onze oogen bijna niet gelooven. Gansch onbegrijpelijk is het ons hoe u zoo iets kon schrijven. Bij eenig nadenken zal u zelf begrijpen dat wij, thans juist vergaderd, niet mogen zwijgen op die weinige regelen, waarin gij ons toeschijnt met u zelven in strijd te wezen, en ons niet onduidelijk beschuldigt met onze „Opwekking” te handelen tegen het Woord van God.

„Rome is veroordeeld door de H. Schrift”. Zoo schrijft Gij, met verwijzing naar Op. 17. En daarom „zullen welligt niet weinigen bezwaar hebben, om, op uitnoodiging van een kerkeraad, voor Rome te bidden”, volgens uwe meening. Wij vertrouwen dat niemand dat bezwaar hebben zal, die geen bezwaar heeft om de vermaning van Paulus op te volgen: „dat gedaan worden smeekingen, **gebeden**, voorbiddingen, dankzeggingen, voor **alle**

menschen”. Rome is door de H. Schrift veroordeeld! Zeker, de grondslag, de leer, het streven, der zich noemende „alleen zaligmakende kerk” is niet uit God. God zal haar oordeelen. Maar — wil dat nu zeggen: dat alle roomschen verworpelingen zijn; dat niemand der geestelijken of leeken, tot die kerk behorende, bekeerd worden kan of zal; dat allen voor de hel bestemd zijn? Alleen zij die daaraan meenen kunnen er bezwaar in hebben om „zoowel om de bekeering onzer roomsche medemenschen te bidden, als om verijdeling hunner plannen die ons nadeel bedoelen”. En die moeten dan ook den last aan de Evangeliedienaren aldus lezen: Predikt het Evangelie allen creaturen, **behalve aan de roomschen!** En de tweede bede van het „Onze Vader” moet dan gelezen worden: Uw Koninkrijk kome overal, **behalve onder de roomschen!** En hoe moeten de zoodanigen dan wel oordeelen over de Luther's, de Calvijn's, de Matamoros, en zoo vele andere **roomschen**, duizenden in getal, die in vroegeren tijd en in onze dagen door God zijn bekeerd? Zij zullen — als er werkelijk zulke menschen bestaan — dan ook wel geen enkelen penning voor Bijbelverspreiding en Evangelieverkondiging in Spanje afzonderen!

Wij gelooven voorsnog dat u volstrekt niet tot de zoodanigen gerekend wilt worden. Door uwe opmerking echter laadt gij geheel den schijn op u, alsof gij tot die menschen behoort; en meent dat „niet weinigen” daartoe behooren. Want, die nog de bekeering van een enkelen roomschen geestelijke of leek door Gods genade mogelijk acht, **kan** geen bezwaar hebben te **bidden** om de bekeering van roomschen. En die de H. Schrift gelooft, die bidden voor **alle menschen**; Joden, roomschen, heidenen, en hoe zij anders heeten. Die van harte bidt: **Uw Koninkrijk kome** en daarbij op de teekenen der tijden let, zal met ons zich ook geroepen achten: „Koning Jezus te smeeken dat Hij het Concilie belette iets te doen tot schade Zijner Kerk”; „te smeeken tevens — niet: dat Hij Rome als zoodanig in stand houde, of Rome's „antichristelijke bedoelingen met het Concilie” doe gelukken, maar — gelijk onze Opwekking luidt: „**dat Hij den Heiligen Geest over het Concilie uitstorte opdat de daar vergaderde voorgangers het volk mogen voorgaan in den terugkeer tot het zuivere woord van God, den God des Woords**”. Met den meesten ernst wekken wij daarom nogmaals al de gemeenten onzer kerk, en voorts ieder ander, om met dat doel een biduur te houden, als antwoord op de uitnoodiging van Pius, vertrouwend dat geen onzer kerkeraden er aan denkt met opzigt tot de roomschen de Caïn's-taal, of een erger, tot de zijne te maken. Van harte wenschen wij dat ook de Eind-redacteur van dit blad behoefte gevoelen zal mede te bidden, en daarvan duidelijk zal doen blijken.

Wat verder uwe opmerking betreft dat u „het wel zoo goed gevonden zoudt hebben als de kerkeraad van 's-Bosch hierover met de Classis, waaronder hij ressorteert, had ge-

raadpleegd”; hierop moeten wij antwoorden dat het ons niet in de gedachten gekomen is ons besluit aan de **goedkeuring** van de Classis te onderwerpen, veel minder zulks te **moeten** doen. Wanneer het met eenige dagen Class. Vergadering ware geweest, ongetwijfeld hadden wij dan de Classis verzocht onze „opwekking” te **ondersteunen**. Maar dat wij, nu zulks het geval niet was, eenigermate van aanmatiging zouden verdacht worden (zooals u schijnt te doen), omdat wij ons gedrongen gevoelden als opzieners eener gemeente des Heeren tot houden van een biduur op te wekken, neen, dat konden we niet vermoeden, dat verwachtten wij allerminst van een broeder.

Naar onze bescheiden meening doet het er niet toe van wie dergelijke opwekking uitgaat. De vraag is slechts of de zaak zelve goed is. Was het door u geopperde bezwaar tegen de door ons voorgestelde **zaak** van kracht, dan zou dat bezwaar immers niets van zijn kracht verliezen, als die opwekking, in plaats van door een kerkeraad, door een Classis, Provincie, of Synode, gedaan werd. Ter wille van de, in ons oog goede, **zaak**, in het belang van 's-Heeren Rijk in 't algemeen, van onze verblinde roomsche medemenschen in 't bijzonder, deelden wij ons besluit, van de opwekking vergezeld, mede. „De Heere is de magtige om zoowel den paus als de daar vergaderde bisschoppen te bekeeren tot de waarheid die uit God is!”

Heb de goedheid s.v.p. deze regelen in **de Bazuin** van a.s. Vrijdag op te nemen.

Met broedergroet en heilbede Uw hoogacht. en Dw. Dien. De Kerkeraad der C.G. Gemeente te 's-Bosch. Namens denzelfden. L. Lindeboom, Pres., B. v. Andel Gz., Scriba, 's-Bosch, 26 Nov. 1869.

De eind-redacteur nam ook dit ingezonden op en liet er dit onderschrift op volgen:

Op verzoek van den Kerkeraad plaatsen we nog dit stuk, waarvan in de vorige week in de Correspondentie melding is gemaakt. We hebben er niet aan gedacht om den Kerkeraad van 's-Bosch te beschuldigen dat hij voor het pausdom wilde gebeden hebben. Slechts maakten we de opmerking om eene mogelijke verkeerde opvatting te voorkomen.

Eind-red.

Dit is de Oproep. Zij is de moeite van het overwegen alleszins waard.

Of er door veel kerken gehoor aan gegeven is weet ik niet.

C. V.

Attentie, leden van de persvereniging Opbouw

Geeft uw adreswijziging op bij het adres secr.-penningm.:

Van Lijnden van Sandenburglaan 16, Utrecht.

Behouden worden van de Toorn

En niemand is opgestegen naar de hemel behalve Hij die uit de hemel is neergedaald, de Zoon des mensen. En zoals Mozes de slang verhoogd heeft in de woestijn, zo moet de Zoon des mensen verhoogd worden, opdat ieder die gelooft in Hem 1) eeuwig leven hebbe.

Joh. 3 : 13, 14, 15.

We spraken de vorige maal over Joh. 3 : 11.

Over het dan volgende vers („Indien Ik u de aardse dingen gezegd heb en gij niet gelooft, hoe zult ge dan, wanneer Ik u de hemelse dingen zeg, geloven”) schreven we enkele jaren geleden al eens. 2) Met 'de aardse dingen' is bedoeld: de oudtestamentische openbaring, met 'de hemelse dingen': de nieuwtestamentische openbaring. 'De aardse dingen' dat is: wat Mozes en de andere profeten uit naam van den HEERE tot Zijn volk spraken. Zij kregen nl. hun openbaringen op aarde. De boodschap die zij tot Israël spraken, hadden zij — o zeker! — wel **uit** de hemel ontvangen, maar niet **in** de hemel. Zij waren

niet zelf naar de hemel opgeklimmen. Neen, de HEERE was tot hen afgedaald. Maar Christus is méér dan Mozes. Hij was, als God, zelf in de hemel. Dáár heeft Hij gezien en gehoord wat Hij tot het volk moest zeggen.

En omdat Christus in dezen de meerdere is van Mozes, daarom zegt Hij hier tot Nicodemus: als gij de mindere openbaring al niet aanvaardt, hoe zult gij dan de meerdere openbaring aanvaarden? „Als gij de geschriften van Mozes niet gelooft, hoe zult gij Mijn woorden geloven?” (Joh. 5 : 47).

Bij de woorden van vs 12 sluit nu vs 13 aan. Er zit in de formulering van deze tekst een kleine logische onregelmatigheid. Een letterzifter zou nl. uit onze tekst kunnen lezen, dat de Zoon des mensen **wel naar de hemel was opgestegen**. Maar dat is de bedoeling niet. Het is niet zo, dat Christus van oorsprong op aarde was, daarna ten hemel is gevaren, en vandaar naderhand weer op aarde is gekomen. Neen, Zijn oorspronkelijke plaats was in de hemel. Hij was daar van eeuwigheid.

Onze tekst zou deze moeilijkheid niet opleveren, als er stond: en niemand is **in de hemel geweest**. Maar dat in plaats van deze uitdrukking gezegd wordt 'opgestegen naar de hemel' is toch wel te begrijpen: Christus beperkt Zich in de eerste helft van deze tekst tot de **mensen**. En een méns van wien gezegd zou kunnen worden dat hij in de hemel was geweest, zou dan eerst naar de hemel moeten zijn opgeklimmen.

Welnu: korthedshalve is nu in de tweede vershelft dat speciaal aan mensen georiënteerde woord ('opgestegen naar de hemel') niet vervangen door het meer algemene 'in de hemel geweest'. Maar: de bedoeling is desondanks wel duidelijk. We zouden dit vers wel vrij zo mogen weergeven: en geen mens is opgestegen naar de hemel; daar is alleen maar geweest Hij die uit de hemel is neergedaald, de Zoon des mensen.

Wat wil de Heiland daarmee nu zeggen? Mij dunkt, dit: en toch ben Ik de enige die u de hemelse dingen kan verkondigen; want behalve Mij is er niemand in de hemel geweest.

Nicodemus en de zijnen moeten goed weten, wat ze doen, als ze Jezus verwerpen. Dan benemen ze zichzelf de **enige** mogelijkheid om tot kennis der waarheid te komen.

Geref. kerkelijk leven in Frankrijk

I

In Frankrijk, het oude land van de calvinistische reformatie, bestaat nog altijd een „Gereformeerde Kerk”. Historisch gezien de voortzetting van de oude Gereformeerde Kerk van de 16e eeuw voor wat de naam betreft. De „Eglise réformée de France”. Natuurlijk is in deze kerk veel erfgoed van de reformatie der 16e eeuw geweest; en dat is niet geheel verdwenen. Hoe zou dat kunnen? Zelfs in een kerk, die sterk onder invloed is van de stromingen van de theologie van een bepaalde eeuw, is het niet zó dat het historisch erfgoed van vroeger eeuwen en geslachten ineens verdwenen is. Sterk onder invloed van de tijdstromingen in het theologisch denken, is deze Geref. Kerk van Frankrijk. In onze tijd staat zij onder invloed van de vals oecumenische eenheidsgedachte. En onder invloed van de theologie van Karl Barth en Bultmann.

Men zou deze kerk met de Hervormde Kerk in ons land kunnen vergelijken. De Hervormde Kerk draagt óók de oude historische naam. Het woord „hervormd” is bij de restauratie van de vaderlandse gereformeerde kerken door koning Willem I, na de franse overheersing van onze gewesten, ingevoerd in de plaats van het oudere „gereformerd”, maar heeft dezelfde betekenis in onze nederlandse taal. In de 17e en 18e eeuw droegen de kerken in ons land, die zich van het roomse „institut” hadden vrijgemaakt, om zichzelf in te richten naar het apostolisch voorbeeld, de naam „gereformerd”. Opnieuw gevormd naar het apostolisch voorbeeld, wilde die naam zeggen.

In de 19e eeuw hebben de kerken der Scheiding van 1834 en de kerken der Doleantie van 1886, die in 1892 zich op schriftuurlijk oecumenische wijze verenigden in één verband of verbond, de oorspronkelijke en oudere naam van de kerken uit de 17e en 18e eeuw weer opgenomen. De kerken, die zich in 1892 verenigden in één verband noemden zich gereformeerde kerken. Officieel: „De Gereformeerde Kerken in Nederland”. In het meervoud teneinde daardoor tot uitdrukking te brengen, dat de plaatselijke gemeenten — naar het voorbeeld van de gemeenten uit het Nieuwe Testament, zelfstandige of wilt u „vrije” kerken waren. Vrije kerken, die uit eigen vrije keus zich aaneensloten in een verband van vrije kerken. Die naam in het meervoud drukt uit, dat de kerk in Nederland niet één landskerk is met aan het hoofd één bestuur; niet een organisatie van de christenen van heel het land met een administratief centraal adres en bureau, dat men al naar believen aanduidt met nu eens de naam synode, dan weer met generale synode, maar dat geenszins een synode is in de betekenis van samenkost van broeders afgevaardigden van de plaatselijke ker-

ken. Die naam gereformeerd in het meervoud is de meest krasse antihiërarchische aanduiding, die men zich kan wensen. Een organisatorische eenheid van alle christenen uit het hele land hebben de gereformeerden in ons land verworpen als niet schriftuurlijk, niet in overeenstemming met het voorbeeld der apostolische kerken. De eenheid van de christenheid, ook in eigen land, hebben zij gezien als een eenheid van hart en wil in éénzelfde Geest, door de kracht des geloofs. Zo hebben zij niet alleen de eenheid van de christenen in eigen land gezien maar ook die van de christenen buiten de grenzen. De eenheid van de christenen, die verspreid en verstrooid wonen door de „gehele wereld”. Zo hebben ze de eenheid der christenen gezien en beleeden in de slotlinea van artikel 27 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

In ons land hebben we naast de Hervormde Kerk — een gewrocht van de restauratie van koning Willem I — de vrije Geref. Kerken van de 19e eeuw, die in haar trouw aan de historische confessie en aan de schriftuurlijke beginselen van kerkinrichting en kerkorde de eigenlijke voortzetting vormden van het reformatorische kerkelijk leven in ons vaderland. We weten hoe die vrije Geref. Kerken van de 19e eeuw in de jaren rond 1944 blijk hebben gegeven in een crisis te verkeren, die nog niet geëindigd is. Onze vrijgemaakte kerken hebben zich moeten vrijmaken om opnieuw de vrijheid naar het schriftuurlijk of apostolisch voorbeeld te hervinden. We gaan er hier nu aan voorbij, dat die vrijheid in Christus in de vrijgemaakte kerken weer een erfgoed blijkt, dat we niet zonder genade zullen kunnen behouden. Zonder de genadige bewaring van de HEERE zullen we het spoedig opnieuw kwijt zijn. Hier en nu gaan we daar niet op in maar wijzen op de gang van zaken in de geschiedenis van de kerk in ons land uitsluitend ter vergelijking met de geschiedenis van de franse gereformeerde kerk. In Frankrijk is de geschiedenis van de kerk anders verlopen. In dit opzicht is de huidige grote Geref. Kerk van Frankrijk (Eglise réformée de France) met de Hervormde Kerk in ons land te vergelijken, dat beide sterk beïnvloed zijn door de moderne theologieën. Door het denken van de tijd. Door het oud modernisme van de negentiende eeuw, door de oecumenische beweging van de twintigste eeuw, door de inzichten van Karl Barth en door de theologie van Bultmann. Dit heeft tot gevolg gehad, dat in de Franse Geref. Kerk evenals in de Hervormde Kerk, een grote tolerantie ten aanzien van de interpretatie of uitlegging van de Schrift werd en wordt gevonden. Een tolerantie ten aanzien van de „leer die in de kerk alhier geleerd” wordt, die men treffend

kan aanduiden als „leervrijheid”. Dit betekent in de praktijk, dat iedere dominé kan preken wat hij wilde. Vandaag is het nog zo in Frankrijk, dat u in de éne parochie of gemeente een heel goede gereformeerde preek kunt beluisteren, en dat u later in een andere gemeente een uiterst links vrijzinnige dominé of een unitariër zult horen, iemand die de drie-eenheid loochent.

In 1938 had deze geest van de-theologieën-van-de-tijd tot praktisch gevolg een fusie van Gereformeerden met Methodisten, Baptisten en Luthers. Een fusie geboren uit de tijdgeest van indifferentisme ten aanzien van de overgeleverde belijdenis en van tolerantie ten aanzien van alle mogelijke „opvattingen” in de kerk. Na dit jaar is de Geref. Kerk van Frankrijk een Geref. Kerk, die de handhaving van haar oude Confessie van la Rochelle heeft prijsgegeven. Een minderheid van ongeveer 50 voor het merendeel kleine gemeenten gingen met deze fusie niet mee, maar wensten te blijven bij de oude geref. belijdenis van la Rochelle. Tegenwoordig zijn het een 40 gemeenten van de 400. En dan nog kleine gemeenten, voor het grootste deel in het zuiden van Frankrijk. Deze kerken dragen, na deze afzondering teneinde te blijven bij de gereformeerde leer, de naam van Onafhankelijk Evangelische kerk. (l'Eglise Indépendante Évangélique). Naast de bestaande theologische faculteiten van Montauban, Montpellier en Parijs, heeft deze kerkengroep haar eigen opleiding gekregen te Aix-en-Provence.

De man, die in 1938 de ziel van deze beweging van confessionele trouw was, was prof. dr André Lamorte. Hij was doctor in de theologie en had zijn graad verkregen aan een franse universiteit. De minimum-eis welke de franse wetgeving op hoger onderwijs stelt, is dat om een eigen theologische faculteit te kunnen beginnen men minstens één gepromoveerde kracht moet hebben die zijn graad in Frankrijk heeft verworven. Om de faculteit voort te zetten moet men er drie hebben: aldus de mededelingen die genoemde prof. Lamorte mij eens mondeling heeft gedaan. Enkele jaren geleden hadden we het voorrecht prof. Lamorte in ons midden te hebben. Hij heeft toen in Kampen voor een vergadering van studenten en predikanten een paar lezingen gehouden. Op dat moment was hij niet meer verbonden aan de theologische faculteit van Aix-en-Provence. Vijftien jaar heeft hij als hoofd en professor in Aix gediend. Hij is nu werkzaam in de beweging „France Évangélisation”, een beweging die zich agressief bezighoudt met bijbelstudie en evangelisatie in geheel Frankrijk.

Een van de hoogleraren, die vandaag de dag aan de faculteit van Aix verbonden is, is prof. J. Cruvellier, die het vorig jaar aan de vrije Universiteit in Amsterdam gepromoveerd is. Tussen de Vrije Universiteit en de synodaal Geref. Kerken enerzijds en de Onafhankelijke Evang. Kerk van Frankrijk anderzijds, bestaan zekere relaties waarover de volgende week.

J. Meester.

En die waarheid is er een die niet maar hun kennis verrijkt, maar die hen vrijmaakt (Joh. 8 : 32); die hen verlost van de slavernij der zonde, en daarom van de straf op die zonde: de dood.

Dat laatste zegt vs 14 vlg.

Jezus maakt hier een vergelijking tussen Zijn eigen kruisiging³⁾ en de oprichting van de koperen slang door Mozes tijdens de woestijnreis.

Wij moeten hier ons niet blind staren op de uiterlijke overeenkomst tussen de kruispaal waaraan Christus hing, en de staak waaraan de koperen slang was bevestigd. Want dan zouden we geneigd zijn te oordelen: een oppervlakkige (om niet te zeggen: gezochte) vergelijking!

Neen, zoals vs vaak⁴⁾, dient deze uiterlijke gelijkenis alleen als 'ezelsbruggetje' om de ogen te openen voor de diepere overeenkomst tussen de situatie van het volk Israël in Num. 21 en die van datzelfde volk in Nicodemus' dagen.

Waarom het hier **eigenlijk** gaat, wordt duidelijk uit het slot van Joh. 3. In het voorafgaande artikel kwam terloops al even naar voren⁵⁾, dat de woorden die de evangelist Johannes in 3 : 31 vlgg. van Johannes den Doper optekent, in sterke mate aansluiten bij

de woorden die Jezus in het begin van dat hoofdstuk tot Nicodemus richt. Zo stemt ook vs 36 overeen met vs 15 (en eveneens met het slot van vs 16). Maar dat vers is iets breder; en dit geldt dan vooral de **negatieve** zijde. Er wordt niet alleen gezegd: „wie in den Zoon gelooft heeft eeuwig leven”, maar ook: „doch wie den Zoon ongehoorzaam is zal geen leven zien, maar de toorn Gods blijft op hem”.

En daar hebben we het nu waarom het ook hier gaat in de vergelijking met de slang: **de toorn Gods**. Dié rustte op het volk Israël in Num. 21. Zij hadden „tegen den HEERE en tegen Mozes gesproken” (vs 7). Zij hadden 's HEEREN verlossing, door de hand van Mozes gewrocht, versmaad (vs 5). En daarom was de HEERE toornig, en Hij liet die toorn voelen in slangebieten. Maar wie toen naar Mozes luisterde en naar de koperen slang keek, wie deze weg ter verlossing aanvaardde, die Mozes in 's HEEREN naam hun voorhield, die ontkwam aan de toorn Gods en „bleef in leven” (vs 9).

En zo is het ook nu, in de dagen van Nicodemus. Het volk heeft een zware schuld op zich geladen door in te gaan tegen wat de HEERE door Zijn profeten had geboden. Daarom drukt de toorn des HEEREN zwaar

op hen. En nu is er maar één weg tot behoud: wie luistert naar wat God door Jezus Christus Zijn volk laat verkondigen, wie Diens offer aan het kruis aanvaardt, die zal behouden worden van de toorn en leven, voor eeuwig.

Er ligt in vs 13 zulk een grote ernst, om wat er in vs 14 en 15 op volgt. „De zaligheid is in niemand anders” (Hand. 4 : 12). „Hoe zullen wij dan (aan de toorn) ontkomen, indien wij op zo grote zaligheid geen acht geven?” (Hebr. 2 : 3; vgl. 12 : 25).

D. Holwerda.

¹⁾ Wij laten de woorden 'in Hem' staan op de plaats, waar ze in de grondtekst staan, zodat men — evenals daar — de keus houdt tussen een verbinding met 'geloof' (waar we persoonlijk het meest voor voelen) en met 'eeuwig leven hebbe' (aldus de N.B.G.-vert.).

²⁾ Zie de 3de jrg. van dit blad, nrs 35 en 36 (11 en 18 dec. 1959).

³⁾ In tegenstelling tot Grosheide geloof ik, dat 'verhogen' hier slaat op de kruisiging. Een argument voor deze opvatting acht ik ook Joh. 8 : 28.

⁴⁾ Zie mijn 'De grondlegging der wereld. — Zag Israël zijn uittocht als schepping?' (Enschedé, 1958) blz. 121—127; zie ook blz. 35 vlg.

⁵⁾ Zie noot 2 bij dat artikel.

Christendom en Humanisme

I

door Dr F. A. Schaeffer

De vroeg-christelijke Kerk had twee grondprincipes, die bij geen enkel ander systeem gevonden werden. Het eerste had betrekking op het probleem van de autoriteit, het gezag. In de vroeg-christelijke Kerk was slechts één beslissende autoriteit, en dat was de Bijbel, de Heilige Schrift zelf. Dit blijkt duidelijk uit het onderwijs van Jezus, het onderwijs van Paulus, en uit het hele Nieuwe Testament. Velen van U die dit artikel lezen geloven dat de vroeg-christelijke Kerk dit juist zag, maar zelfs wanneer men het hiermee niet eens is, moet men, om haar intellectueel juist te begrijpen, toch toegeven dat dit haar zienswijze was.

Zij geloofde dat de Heilige Schrift een autoriteit was buiten de wisseling van het relativistische, steeds veranderende, beperkte denken van de mens. M.a.w. volgens haar opvatting van de Schrift, had zij een niet-menselijke autoriteit.

Het tweede grondprincipe van de vroeg-christelijke Kerk, dat men in geen enkel ander systeem vindt, was haar antwoord op de vraag hoe een mens God kan benaderen. Indien God bestaat, en indien Hij heilig, volmaakt heilig is, dan leven we in een wereld waarin absolute zedelijke normen gelden. Indien God niet bestond, of indien Hij Zelf minder volmaakt zou zijn, dan zouden we vanuit menselijk standpunt in een relativistisch universum leven. Maar indien God volmaakt is en Zijn algehele volmaaktheid handhaaft en geen mens, zoals duidelijk blijkt, meer geheel volmaakt is, dan zouden alle mensen vervloekt zijn. De vraag of we in een wereld leven waarin zedelijke normen gelden of waarin deze niet bestaan werd door de vroeg-christelijke Kerk op basis van de Schrift overwogen. Het antwoord was, dat God nooit zijn normen verlaagt, dat Hij volmaaktheid vraagt en daarom volkomen zedelijk is, dat God in Zijn Liefde Jezus Christus gaf als Zaligmaker, die een oneindig en volmaakt werk deed aan het Kruis en dat de mens deze volmaakte God kan benaderen op grond van dit volbrachte werk, door geloof, en niet door werken van de mens. We zijn er zo aan gewend hierover in het religieuze vlak te spreken, dat we de intellectuele gevolgtrekkingen vergeten. Nogmaals, of men gelooft of niet gelooft dat het waar is wat de vroeg-christelijke Kerk en de Bijbel leren, doet er niet toe, maar we moeten dit waarover we spreken goed begrijpen, anders kunnen we de vroeg-christelijke Kerk en waarin zij een opvatting, verschillende van alle andere wereldbeschouwingen had, niet begrijpen.

Met haar leer betreffende Gods eis van honderd procent volmaaktheid, is een universum waarin zedelijke normen gelden gehaafd en met haar leer betreffende het honderd procent volmaakte werk van de Zaligmaker, behoeven niet alle mensen vervloekt te zijn; op deze wijze is het gehele menselijke element, het gehele egoïstische element, weggenomen. Zelfs indien het Christendom niet waar zou zijn, wat wij geloven dat het wel is, dan zou dit toch een overweldigend antwoord zijn, en geen enkel ander systeem, hetzij religieus of filosofisch, heeft ooit zo'n antwoord gegeven.

De twee grondprincipes van de vroeg-christelijke Kerk waren, zoals we gezien hebben, een klap in het gezicht van het humanisme. De autoriteit lag buiten de steeds wisselende autoriteit van de mens en 's mensen persoonlijke benadering van de volmaakte heilige God was niet gebaseerd op een relativistisch zedelijke of religieuze handeling van de mens, maar op het volbrachte, volkomen, (en omdat Hij God is), oneindige werk van Jezus Christus. Deze dingen deden de mens verdwijnen uit het middelpunt van het universum, waar hij getracht had zichzelf te plaatsen ten tijde van zijn opstand tegen God in de historische val in het Paradijs, en zij deden het humanisme teniet.

Ten tijde van Keizer Constantijn kwam hierin verandering. Constantijn sloot vrede met de Kerk, maar begon ook aan haar grondslagen te knoeien. Deze verandering van richting groeide, eerst langzaam en dan

met grote spoed. Zij begon met Constantijn en ten tijde van Gregorius de Grote had zij vaste vormen aangenomen. Zij had geen betrekking op bijkomstige zaken, maar raakte het hart van de zaak. Zij verwoestte de beide grondprincipes, waarover we spraken.

Inplaats van de Bijbel als enige autoriteit werd de kerk het centrum van het gezag. Hier sluipt het humanistische element weer naar binnen. Met betrekking tot het tweede grondprincipe: inplaats van verlossing door het volbrachte werk van Jezus Christus plus niets, m.a.w. door Zijn volbrachte werk in ruimte en tijd, in de geschiedenis, kwamen menselijke werken weer binnen.

Op drie manieren zijn deze werken in het Rooms Katholieke systeem binnengekomen. In de eerste plaats door de mis. In de R.K. mis denkt men niet langer aan Jezus, die het werk heeft volbracht op een bepaalde tijd in de historie, nl. ten tijde van het Kruis, maar men gelooft dat Hij voortdurend lijdt, Hij lijdt opnieuw in het onbloedige offer iedere keer dat de mis wordt bediend. Maar er is nog meer: zij die deelnemen aan de mis worden geacht Christus te offeren in actieve zin. Men behoeft slechts het Roomse missaal te lezen om de kracht hiervan te ondergaan. Hij wordt geofferd door de priester, maar de deelnemer aan de mis doet actief mee.

Het tweede humanistische element heeft betrekking op de boetedoening. Hier verstaat men het lijden onder in de tegenwoordige tijd, op religieus of menselijk vlak, als aanvulling op de tekortkoming in goede werken. Het lijden heeft zo dus werkelijke waarde.

Het derde humanistische element is het vagevuur, waarin de waarde van het lijden zin heeft voor de toekomst. Men lijdt tot dat men de verdienste van Christus heeft verdiend.

Hieruit blijkt wel duidelijk dat op deze wijze de twee grondprincipes van de vroeg-christelijke Kerk volkomen vernietigd zijn, en in het Rooms Katholieke systeem is er een terugkeer naar datgene, wat fundamenteel is in alle andere humanistische systemen.

Heel dikwijls zijn het de critici, op het gebied van kunst en literatuur die deze dingen begrijpen en ze met merkwaardige helderheid naar voren brengen. In Skira's uitgave over Botticelli, schrijft Giulio Carlo Argan, een Italiaanse kunstcriticus: „Het is een feit dat er op het politieke en religieuze vlak een grote toekomst open lag voor deze samengroeiing van kunst en wetenschap, nadat deze eenmaal geïncorporeerd waren in het humanistische programma, dat geleidelijk opgesteld en in praktijk gebracht is door de Kerk na het herstel van het grote Schisma (1378—1417), omdat dat programma eindelijk historische rechtvaardiging verschafte aan het Christelijk geloof doordat het de Oudheid aanvaardde als iets dat tot haar behoorde waarbij men er met trots op wees dat daar de natuurlijke filosofie van de mens door de Voorzienigheid beschikt was tot voorspel van Christus' openbaring van de absolute waarheid. Maar deze grootse, systematische synthese van historie, natuur en geloof, welke de ideologische basis moest vormen van Rafaëls klassicisme...”. Met deze woorden geeft Argan het wezenlijke humanisme van de Rooms Katholieke Kerk weer. Let op drie dingen: 1) Hij zegt dat het een humanistisch programma is. 2) Hij zegt dat de historische rechtvaardiging voor het christelijke geloof, de rechtvaardiging dus ervan voor de omringende humanistische cultuur, werd verschaft door een systematische synthese. 3) Hij stelt dat met deze synthese er een ongebroken lijn wordt getrokken van de klassieke Oudheid tot de waarheid in Christus gegeven.

Het bovenstaande werd natuurlijk geschreven met het oog op de kunstgeschiedenis, en vanuit het gezichtspunt van de kunst, maar wat hij zegt is waar voor de gehele situatie. Het Rooms Katholicisme is een poging tot synthese tussen de humanistische levensbeschouwing en het Bijbelse niet-humanistische standpunt.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. Ir. J. Stellingwerff, Amsterdam
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Genef. Persvereniging Opbouw:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht

Administratie: Slotlaan 220, Zeist

De schilderkunst van de Renaissance maakt dit op overweldigende manier duidelijk. Rafaël ontwierp in het Vaticaan schilderijen voor vier vertrekken. Twee ervan werden werkelijk door hem geschilderd, en twee door zijn navolgers. In een van de vertrekken die hij zelf beschilderde geeft hij een duidelijke weergave van dat, waarvan Argan spreekt als „de ideologische basis van Rafaëls klassicisme”. In dit vertrek schilderde hij op een muur de kerk, zoals hij de kerk zag in zijn Rooms Katholieke vorm, en op de tegenovergestelde muur daar harmonisch op afgestemd staat „De school van Athene”. Dit is geen toeval, hij deed dit met opzet. Dit is een verklaring in kunstvorm van de Rooms Katholieke poging tot synthese van het humanistische standpunt en het niet-humanistische Bijbelse standpunt. In dezelfde tijd dat Rafaël in het Vaticaan schilderde, was Michelangelo bezig met de fresco's in de Sixtijnse Kapel. In deze schildering zullen we twee dingen nader moeten bezien. Allereerst, zijn plafond beschildering, en daarna de achterwand.

Op het plafond schilderde hij een serie figuren, die zo geplaatst werden, dat het leek alsof zij het gehele centrale deel van het plafond ondersteunden. Deze figuren zijn afwisselend een man en een vrouw. Hij heeft namen onder deze mannen en vrouwen gezet, zodat er geen misverstand mogelijk is over hetgeen hij zegt. De mannen zijn de Oud-Testamentische profeten. De vrouwen zijn de oude heidense profetessen. Hij schildert deze figuren in hun afwisseling als gelijkwaardig. Dit is zijn manier van zeggen wat Rafaël op zijn wijze zei in de schilderijen van zijn vertrek. Op het plafond, dat dus op deze manier ondersteund wordt, staat de schilderkundige uitbeelding van het Christendom.

Hieruit blijkt, dat Michelangelo duidelijk wil maken dat de Rooms Katholieke Kerk in de tijd dat hij leefde, had gepoogd een synthese tot stand te brengen tussen het oude humanisme en het Bijbelse Christendom.

Zijn achterwand van de Sixtijnse kapel zegt hetzelfde. Het is het Laatste Oordeel, en op het eerste gezicht lijkt het een Bijbelse weergave, met uitzondering van de centrale plaats die Maria inneemt. Maar dan ziet men een boot in de rechterhoek onderaan, en men ontdekt dat het de boot is die in de heidense mythologie de rivier de Styx overstak. Dan begrijpt men, dat dit beeld niet afkomstig is uit de Bijbel, maar uit Dante, en Dante werkte reeds op de basis van de synthese.

De leer van Thomas van Aquino vormt de grondslag voor de theologie van de Rooms Katholieke Kerk. Wanneer men zijn „Summa” leest, wordt de nadruk op de synthese duidelijk aangegeven. Bovenbedoelde kunstuitingen zijn dus in overeenstemming met de kerkelijke filosofie. Het Rooms Katholicisme, hetzij in zijn kunstvorm of in zijn theologie, is op specifieke wijze een poging tot synthese van de humanistische en Bijbelse

gedachte. Dit humanistische element in de Rooms Katholieke Kerk is ook de verklaring voor de groei van de mariologie. Maria vertegenwoordigt dit humanistische element. U als individu overwint niet, maar Maria heeft overwonnen. En zo is er dus een **plaatsvervangende** overwinning van de mens. Op dezelfde wijze vertegenwoordigen de Rooms Katholieke heiligen een plaatsvervangende, overwinnende menselijke natuur. De mens „heeft het volbracht”.

INGEZONDEN

EEN BRIEF VAN BROEDER JANSE

Samen met een tijdens de oorlog in Duitsland omgekomen vriend schreef ik, nu 23 jaar geleden, als overmoedig J.V.-er een brief vol wijsneuzige vragen over de toen volop in discussie zijnde problemen inzake de „gemene gratie” aan hem, die kort daarvoor voor ons in Nieuw-Lekkerland was wezen spreken: br A. Janse van Biggekerke.

We lazen wekelijks „Pro Ecclesia” en debatteerden er lustig op los met onze „Kuyperiaanse” tijdgenoten. We babbelden zelfs de grote Schilder na: gemeen **oordeel**, gemeen **mandaat** enz.

Kortom: er was te dien dage strijd tussen de zonen der Heraut- en der Reformatie-abonne's.

Als antwoord op een aantal vragen ontving ik toen de hiernavolgende brief, waarvan de inhoud ons toen als aankomende „Schilderiaantjes” maar matig aanstond!

Zó schreef ons br Janse vanuit zijn vakantieverblijf:

Veenendaal, 10 aug. 1939.

Waarde Bondsvrienden,

In antwoord op Uw schrijven van 28 juli j.l. diene het volgende:

U moet ten eerste onderscheiden de **openbaring der H. Schrift** over God en Zijn wereld en Zijn kerk en de **wetenschappelijke theoretische verwerking** daarvan in de dogmatiek en bijbehorende vakken.

Ik zal het spreken over het eerste (uit het eerste) o.a. prediking en alle practisch getuigenis daaruit, **profetie** noemen (p) en het wetenschappelijk verwerken **dogmatiek**. (d).

Wanneer nu een boer een paard heeft en daarover spreekt, dan heeft hij slechts met een vinger te wijzen naar **dat schepsel** met **alles** wat daaraan geschapen is - p.

Maar als de man van wetenschap gaat studeren over „het paard” en hij schrijft er een boek van 1000 bladzijden over, dan is hij nóg niet klaar.

Er zitten dan nog **leemten** in, sommige beschrijvingen worden later **anders** en **beter** gegeven en er komen ook **misvattingen** in voor.

Zo is het nu ook met de Bijbel en de dogmatiek. Wie **wijst naar de Schrift**, die heeft daar **alles** - p.

Wie zich begeeft in de **wetenschap**, die heeft daar nog slechts de „einden” van Gods werken - d.

Wat Kuyper heeft geschreven over „De gemene gratie” is **voor een deel** profetisch.

Hij wijst daar naar de Schrift en dat heeft ons volk prachtig gevonden.

Kuyper verlost ons volk daarmee van **Doperse** dwalingen van wereldverachting — immers God veracht Zijn wereld niet. Dat zegt de Schrift!

Dat boek „De Gem. Gratie” heeft een prachtige dienst gedaan. En we moeten ons er voor wachten om deze dienst te kleinëren.

Wanneer ouderen **dít** hebben geleerd uit „De Gem. Gratie” dan moeten we ons wel wachten om er **iets** kwaads van te zeggen, want het was in die situatie **opening van het Woord**.

Maar „De G. G.” is voor een deel ook **wetenschap**. De term is een d-term en verschillende theoretische uitwerkingen zijn **wetenschappelijk** van aard - d.

En deze **termen** zijn en deze **wetenschap** is steeds voor verbetering vatbaar en voor critiek - d.

Prof. Schilder is daarmee bezig - d. En anderen. Zij bieden andere termen om het profetisch belijden van het Woord nóg beter **wetenschappelijk** - d tot zijn recht te doen komen dan in Kuypers conceptie - d.

En op dit gebied vooral liggen de controversen. **Laat dat maar rustig doorwerken** en maak U daarover **op de Vereniging niet te druk**, daar is niet de theologie - d aan het woord, maar de **profetie**.

't Is geen cursus in dogmatiek.

De Vereniging behoeft niet uit te maken of de term „**Gem. Gratie**” wel geschikt is.

Intussen zit er **achter** deze strijd der wetenschappelijke werkers nog iets anders, dat **wel de profetische oplossing door verwijzing naar het Woord behoeft** en waar de Vereniging zich ook niet buiten kan houden.

In Amerika zijn deze strijdpunten nog wel scherper toegespitst dan bij ons,

Ik las een gebed voor een biddag van een Amerikaans professor (Clarence Bouma, voorstander van „gem. gratie”) waarin tot God werd gebeden om zegen over alle Amerikanen en over de gehele Amerikaanse cultuur en over de neutrale vakbonden enz. **op grond van „de gemene gratie”, woordelijk** als pleitgrond voor God in 't gebed genoemd.

Op zichzelf is dat allicht nog goed te praten. Maar als het een **symptoom** is van de **levenshouding van sommige Gereformeerden**, die het gewone leven (natuur) gemene gratie noemen — óók voor de Christen — en **daarnaast** een terrein van bijzondere genade „voor 't inwendige” kennen — dan is het heel lelijk, want dan is eigenlijk de **Doperse** (soms gnostische) **scheiding weer in moderne vorm binnengehaald als wereldgelijkvormigheid**. - p (valse profetie)

Daartegen kwam een andere stroming (Hoeksema e.a.) die in een soort dogmatische redenering zich verzette tegen deze richting en **strak en hard** ging spreken, dat God **alleen maar toorn** heeft over Zijn mensen, die Hem niet kennen. - p (valse profetie? of goede profetie, doch helaas opgezet als dogmatische redenering en zo vol fouten?)

Dat is evenzeer mis mijns inziens.

Er staat veel in de Schrift over Gods **goedheid** over degenen, die Hem niet kennen, d.w.z. Hij doet ze goed!

Nu zeggen Hoeksema e.a.: Hij **doet ze goed**, maar in toorn, tot hun oordeel. Dat is redenering - d.

M.i. zit hier de fout dat men vanuit de mens **redeneert over God**.

Men maakt God naar het beeld des mensen - d. Als ik toornig ben op iemand, dan ben ik dat geheel. Van goedertieren zijn over hem (**tegelijk**) kan dan geen sprake zijn.

De oplossing is hier: Profetisch wijzen naar de gehele Schrift en alles aanvaarden wat de Schrift zegt.

En verder getuigen **tegen** beide bovengenoemde dwalingen — zowel tegen de gemene gratie-tot-wereldgelijkvormigheid — als tegen de leer van Hoeksema, die veel te koud en te hard over Gods verhouding tot Zijn wereld spreekt - d.

Verder in **dogmatisch** opzicht niet direct gaan twisten, maar vragen naar omschrijving der termen.

Want er hangt alles van af wat men onder „genade” verstaat.

En 't is vaak: zoveel theologen, zoveel verschillende genade - begripsomschrijvingen.

En dan redeneert men langs elkaar heen.

'k Hoop dat u iets heeft aan deze uiteenzetting en dat de Heere u wijsheid geeft om te onderscheiden tussen de wetenschap — die u maar moet laten liggen voor de vakmensen — en tussen het getuigen uit het Woord in den strijd der geesten van onzen tijd.

Met vr. gr.

uw dw.

A. Janse.

Enkele korte opmerkingen:

1. Janse maakte dus (evenals vandaag Prof. Popma dit doet) duidelijk onderscheid tussen de geloofskennis van alle Christen-mensen, geput uit de voor allen toegankelijke Schrift en de theologische, dogmatische, theoretische kennis van de „vakmensen”, die gebrekkig is en vaak vol fouten zit.
2. Janse hield Kuyper hoog en waardeerde zijn werk over „De Gemene Gratie” als opening-van-de-Schrift-in-een-bepaalde-situatie.
3. Volgens Janse was Schilder bezig op dogmatisch, wetenschappelijk vlak. Op de J.V. behoefde men zich daarover niet te druk te maken, laat staan dat het daar gepopulariseerd moest worden.
4. Janse was buitengewoon voorzichtig. Hij veroordeelde niet zonder meer dat gebed van Prof. Clarence Bouma, maar wees het alleen af **indien** het symptoom zou zijn van een verkeerde levenshouding.
5. Janse verwierp beslist het (helaas onder ons gangbaar geworden) **harde** en **koude** spreken over Gods verhouding tot Zijn mensen-wereld.

Een vraag: Zou de hardheid van oordelen onder ons vandaag misschien mede vrucht kunnen zijn van een onder ons gepropageerde **harde** en koude gemene-gratie-theorie?

Sliedrecht

G. van Meerkerk

KRITISCHE KRABBEL

BLOEMEN

Bloemen kunnen zo'n fijn geschenk zijn.

Ze zijn het niet altijd.

Dikwijls zijn ze een bewijs van de meest onpersoonlijke verlegenheid.

Er is een verjaardag, een trouwdag, een familie- of een zakenjubileum. En rondom de jarigen, het bruidspaar, het echtpaar in 't zilver of de jubilerende zakenman is er een minder of meer brede kring van mensen, die begrijpen dat ze de feestelijkheid niet zonder meer kunnen laten passeren. Maar de tijd, de lustende liefde voor het kiezen van een cadeau ontbreekt. Vooral de liefde, de vriendelijkheid om nu precies dat te zoeken wat aan de eigen smaak en aan de smaak van die het geschenk ontvangen, past. De bloemist is een redder in nood. En de telefoon. En de enige moeilijkheid is hoe ver de leverancier mag gaan. Over de soort bloemen die gestuurd worden, de kleur, hun schikking, hun taal wordt niet gesproken en niet gedacht. Zóveel guldentjes en de bloemist doet de rest. Onpersoonlijker kan het niet.

Het kan wel anders.

Toen doctor en mevrouw H. Colijn-Groenenberg veertig jaar getrouwd waren — een feest, dat overigens in alle stilte is gevierd — werd dat door koningin Wilhelmina bijna toevallig ontdekt. En op de dag van het feest kwam er uit de koninklijke oranjerie een zeer fraai bloemstuk: riddersporen! Dat was het eerste, waarlijk vorstelijke gebaar. Riddersporen, die in dit geval een schoner taal spraken dan een ridderlintje uit de lintjesregen. En de tweede verrassing, die dit bloemgeschenk bracht, was dat de koninklijke schenker de opmaak en de schikking niet aan de vaardige handen van haar bloemist had overgelaten. Haar eigen handen hadden dat bloemstuk geschikt.

Hier sprak de bloem een tale,
hier was het kruid beleefd.

Hier sprak het hart van een vorstin voor haar eerste minister.

Dat schijnt tot de familietraditie van de Oranjes te behoren.

Toen de overleden koningin Emma in dat fijne paleisje aan het korte Voorhout stond opgebaard werden daar de kostbaarste bloemstukken om de katafalk gelegd.

Prinses Juliana legde op de kist een heel klein zelf gebonden bosje bosviooltjes.

Waren dat misschien de lievelingsbloempjes van koningin Emma geweest?

Het gebaar doet denken aan wat gebeurde in 1890, toen de oude koning gestorven was en een meisje van een jaar of tien een bloemgeschenk neerlegde bij de dode: een lint met het opschrift: „Voor Vader van zijn lieve kind”.

Gereformeerde mensen houden niet van bloemen bij een begrafenis. Het „Verzoeken geen bloemen” of nóg kouder: „Geen bloemen” is in menig doodsbericht als een testimonium orthodoxiae, een blijk van rechtzinnigheid. Waarom eigenlijk?

Wij hebben een Here, wiens graf men wel bij de goddelozen gesteld had, maar Hij is bij de rijken in zijn dood geweest. Tot een voorbereiding van zijn begrafenis goot Maria uit een albasten fles zeer kostbare nardus over Hem uit. Jozef van Arimathea legde Hem in een nieuw graf. En Nicodemus kwam ook „en hij bracht een mengsel van mirre en aloë, ongeveer honderd pond”.

En is door zijn dood en begrafenis niet onze dood een doorgang tot het eeuwige leven?

Waarom zijn wij dan zo steil en stoer tegen een bloemetje op een doodsbaar?

O, ze kunnen ook daar liegen.

Er zijn doodkisten, die onder bloemenvrachten bedolven werden, terwijl de dode in zijn levensdagen nog nooit een bosje godsbloemen heeft gehad.

Maar het kan zo mooi zijn.

Als de mirre en de aloë in het graf van Jezus. Als een klein tuiltje bosviooltjes.

Als een bloemstukje: „Voor Vader van zijn lieve kind”.

En het deed mijn hart goed dat ik onlangs in een doodsbericht las: Gaarne witte bloemen. Ik begeer op mijn graf geen bloemenvracht. Maar zo'n klein bosje viooltjes....

Witte bloemen....

Waarom niet?

Frater.

VAN HIER EN GINDS

De Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland

In het Jaarboek 1962 van de Christelijke Gereformeerde Kerken staan statische gegevens over 155 kerken. (10% der kerken stuurde de gevraagde gegevens niet in). Deze kerken gingen 1.221 in ledental vooruit sinds vorig jaar. In totaal kwamen 662 doop- en belijdende leden over uit andere kerken en gingen „toevallig” ook zoveel uit de Chr. Gereformeerde Kerken over naar andere kerken. Dit tekent de Chr. Gereformeerde Kerken als midden-kerken. Van deze overgangen waren er uit de Hervormde Kerk 260, terwijl er naar die kerk overgingen 238. Uit „geen kerk of groepering” kwamen 67 leden, maar 109 vertrokken naar deze categorie, terwijl er met onbekende bestemming 244 afgevoerd moesten worden. In „De Wekker” wordt naar aanleiding hiervan geschreven: „Zijn we nog een wervende of worden we langzamerhand een stervende kerk?”

De Vrije Evangelische Gemeenten in cijfers

In de laatste tien jaar is het aantal vrije evangelische gemeenten toegenomen met vijf en nu op drieënveertig gekomen. Het aantal predikanten is nu vijftig en daarnaast zijn er vier zendingspredikanten. Het aantal belijdende leden is in deze tien jaar gestegen van 6.646 tot 8.064, een stijging van ruim 21 procent. Deze cijfers staan te lezen in het Handboekje 1962 van de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland, dat onlangs verscheen. Er staan echter niet alleen cijfers in dit boek. Er wordt verder een overzicht gegeven van de geschiedenis en gegevens van de verschillende plaatselijke gemeenten, er staat in wat de vrije evangelische gemeenten geloven en belijden, er staat natuurlijk ook over de Theologische School van de Bond en over de bij de Bond horende organisaties allerlei in. Het geheel geeft een goed overzicht voor wie wat meer wil weten over de Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland.

Groei van Rome

Rapporten van het Vaticaan tonen aan dat de Roomse kerk in Afrika geweldige vorderingen heeft gemaakt met haar uitbreidingsprogramma. De Rooms-Katholieke bevolking in de Afrikaanse zendingsgebieden is van 4.500.000 in 1933 toegenomen tot 21.000.000 op 30 juni 1959. In dezelfde 26-jarige periode is het aantal Afrikaanse priesters gegroeid van 237 tot 2000 en het totale aantal geestelijken van 3.500 tot 12.000.

THEOLOGISCHE HOGESCHOOLDAG 1962

Er zit vaart in de aanvragen om kaarten voor de Schooldag op woensdag 26 september a.s. De commissie zal trachten voor ieder een plaats te hebben, maar dan moet ze ongeveer weten hoeveel broeders en zusters er komen zullen. Daarom nog een laatste, maar zeer dringend verzoek: zij die nog geen kaarten hebben aangevraagd, willen dat nu wel direct doen? Dan kan de commissie haar voorbereidend werk voortzetten. U weet wie er spreken zullen: de vijf hoogleraren, voorts ds G. v. d. Brink te Eindhoven, ds P. K. Keizer te Groningen en Ds D. K. Wielenga te Rotterdam.

De samenkomsten worden geleid door:

Ds D. van Dijk te Groningen, ds J. van Brugge te Assen, ds O. W. Bouwsma te Kampen, ds L. J. Goris te Wezep, ds G. Janssen te Amsterdam, ds J. Kok te Enschede, ds J. A. Vink te Amersfoort.

In verband met de beperkte gelegenheid om logies te vinden, kunnen alleen aanvragen om logies in behandeling worden genomen voor de nacht van dinsdag op woensdag. Deze aanvragen moeten uiterlijk zaterdag 15 september binnen zijn. Daarna worden ze niet meer in behandeling genomen.

Nog eenmaal: de kaarten nu direct aanvragen aan het bureau van de pedel, Broederweg 15, Kampen.

De commissie.

KERKNIEUWS

Leiden. Wegens restauratie van het kerkgebouw aan de Herengracht worden de kerkdiensten voorlopig in de Lutherse kerk aan de Hooglandse Kerkgracht gehouden. En wel om 8.30 en 17.00 uur.

Jubileum Bralectah. De bekende Stichting Bralectah, die zorgt voor lectuur, bandrecorders en banden voor blinden, vierde haar 10-jarig bestaan. De voorzitter, de Heer R. van Wijk, memoreerde de geschiedenis van Bralectah. Tientallen bandrecorders konden bij blinde broe-

ders en zusters geplaatst worden. Er was een goede samenwerking met de drukkerij van Sonneheerd in verband met het in brailleschrift drukken van de publicaties der Stichting. De medewerkers bij het gereedmaken van de lectuur en de banden ontvingen hartelijke dank. Namens het jubileum-comité werd aan het bestuur een som van f 8500.— aangeboden. Voor dit bedrag konden reeds 3 radiotoestellen, pickups en bandrecorders worden gekocht. Verschillende sprekers voerden het woord. De afgevaardigde van Sonneheerd zeide dat Bralectah iets gedaan had wat anderen vergaten. De vergadering werd in Boslust te Zeist gehouden.

Classis adviseert schorsing Ds J. v. d. Schaft in te trekken. Op de classisvergadering van 6 en 8 september van de kerken in het classicaal ressort van Dokkum, kwam de benoemde commissie in de zaak van de schorsing van ds J. v. d. Schaft met een meerderheids- en een minderheidsrapport ter tafel.

De minderheid wilde een tweeledig antwoord geven, nl. dat ds v. d. Schaft terecht geschorst is, maar dat de schorsing op verkeerde wijze is uitgevoerd, terwijl de meerderheid der commissie wenste, dat de classis zich niet zou uitspreken over de schorsingswaardigheid van ds. v. d. Schaft, omdat dit, volgens hen de zaak der classis niet is.

Voorts verschilden beide rapporten in beoordeling van het kerkeradsbesluit van 4 november 1961, „dat de oproep tot vrijmaking en wederkeer ook na Utrecht '59 onverzwakt moet blijven uitgaan in alle arbeid van onze predikant”.

Na een uitvoerige bespreking wordt een voorstel om uit te spreken, dat als resultaat van de bespreking aan de vergadering gebleken is, dat over het minderheidsrapport in deze situatie niet kan worden gestemd met 11 tegen 3 stemmen aangenomen. Met dezelfde stemverhouding wordt daarna het meerderheidsrapport aanvaard en daarmee het voorstel van de meerderheid der commissie om op grond van

- het algeheel ontbreken van verwijzingen naar Gods Woord;
- het algeheel ontbreken van verwijzingen naar de Belijdenis;
- het algeheel ontbreken van verwijzingen naar de K.O.;
- grote onhelderheid in de formulering van het kerkeradsbesluit van 4 november 1961 en betwijfelend van de dienstigheid van een dergelijk besluit,

te besluiten: de kerkeraad van Murmerwoude dringend en met ernst te adviseren zijn schorsingsbesluit van 2 juni l.l. betreffende Ds J. van der Schaft in te trekken.

Bij het nemen van beide besluiten zijn de kerken van Murmerwoude, Oenkerk c.a. en Dokkum buiten stemming gebleven.

Ds A. Geelhoed deelt mede tegen deze besluiten in appél te zullen gaan bij de Part. Synode.

Het advies van de meerderheid der commissie om het genomen besluit toe te zenden aan de kerkeraden van Murmerwoude en Dokkum als mede aan de adressanten, als antwoord op hun missives wordt tot besluit verheven, terwijl met betrekking tot het verzoek van de meerderheid der commissie om te overwegen in hoeverre toezending van het gehele rapport of een gedeelte daarvan nuttig kan zijn aldus besloten wordt, dat toezending van het gehele rapport zal plaats vinden aan de drie bij de schorsing betrokken kerkeraden en aan Ds van der Schaft en van deel I van het rapport aan br D. te M.

Namens de kerkeraad van Zwagerveen/Zwaagwesteinde verzoekt Ds Geelhoed de onjuistheden vervat in het rondschriften van Oenkerk c.a. en het verweerschrift van Ds v. d. Schaft, welke onjuistheden te voorschijn kwamen bij de verificatie van de commissie tegenover de kerken in den lande aan wie deze schrifturen werden toegezonden recht te zetten. Dit verzoek wordt ingewilligd.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS...

Te vroeg verantwoord

werd het bedrag van de Vrouwenbondsdag. Dit had nog niet vermeld mogen worden omdat, als wij het goed begrijpen, het een eerste bijdrage is van een actie voor een bepaald onderdeel van het tehuis.

Het bedrag van f 529,71 wordt door ons dan ook haastig op een andere rekening geboekt en wij wachten af wat er verder komen gaat.

Nichtjes en neefjes

van Sybren Foeskes hebben ons op een wel zeer bijzondere wijze verrast.

Zes nichtjes hebben in de afgelopen maanden cadeautjes verzameld en zelf dingen gemaakt. Haar vakantie hebben zij er voor gebruikt om van de verzamelde artikelen een bazar te organiseren. Zij hebben dit gedaan in een garage en hadden dus de medewerking van de vaders. Het resultaat was niet gering. Het heeft ons verbaasd. Men kon op onze postrekening een bedrag van maar liefst f 150,— overmaken. Laat nu nie-

mand denken dat het dan wel oudere meisjes moeten zijn. De jongste is 8 en de oudste 13 jaar.

Twee blijde neefjes kregen een zusje. Aan hun vreugde gaven zij uiting in een gift voor het tehuis.

Sybren wil naast de echte nichtjes van hem er ook nog wel een aantal anderen bij hebben. Hij en wij zullen ons er dan ook alleen maar over verheugen wanneer andere meisjes ook iets gaan organiseren om de actie voor het tehuis met een bedrag te steunen. Er zijn vast nog meer vaders die een handje willen helpen.

De kring van „broertjes en zusjes” werd ook ditmaal weer groter. Van hen noemen wij Jessica en Corina, wier dankbare ouders voor elk van hen 10/000 van het streefbedrag op onze postrekening overmaakten.

Wij verantwoord gaarne

een gift van f 500,— van E. K. K. G. Wie hierachter schuil gaat is ons niet helemaal bekend. Wel weten wij zeker dat op deze wijze een flinke stap in de goede richting wordt gemaakt. Hetzelfde kan gezegd worden van het echtpaar dat even bij ons langs kwam om evenveel gulden te brengen als men jaren getrouwd is, n.l. 25 jaar; en van de drie maal N.N. die elk een bedrag stuurde van resp. f 100,— en tweemaal f 25,—.

De nieuwe folder is er

wanneer U dit leest. Het heeft wat langer geduurd dan aanvankelijk was toegezegd, doch ons werd verzekerd dat zij nu binnen enkele dagen van de drukker zullen komen. Waarvoor die bestemd is? Voor het werven van contribuanten; waarvan de opbrengst ten goede komt zowel van het gewone, niet minder belangrijke, werk van de Stichting als van het tehuis. De folder is zo aantrekkelijk dat het de moeite waard is deze te bezitten en nog belangrijker een antwoord te geven op de daarin door kinderen gestelde vraag.

Wie plaatselijk contribuanten wil werven zullen wij op aanvraag gaarne een aantal toezenden. Het adres is: Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

Nu het resultaat tot en met 10 september 1962:

Ontvangen van kerken	f 174.615,37
Ontvangen van particulieren	f 37.105,56
Totaal:	f 211.720,93

In de afgelopen periode ontvingen we van de kerken f 2.003,86 en van particulieren f 1104,87.

Bijdragen kunnen worden gestort op postrekening nr 52325 t.n.v. Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

Adressen. Vrouwenpolder: scriba A. Wattel, Lijdiikweg 3, Serooskerke-W.; **Hilversum:** S. J. Mullender, Jagerspad 19, Laren (N.-H.), tel. 02953-4585; **Voorburg:** adres kerk J. K. Lootens, Van Geusastr. 200, tel. 070-854756; subscriba H. van Klaveren, Zwartelaan 20; **'s-Gravenhage-W.:** D. Boer, Marconistr. 53, 's-Gravenhage, tel. 070-324163.

RECTIFICATIE

In Opbouw van verleden week was de naam van de schrijver per abuis onder een ander stuk geplaatst. Het moest n.l. zo zijn:

De Boekbesprekingen waren van B. Jongeling;
De Boekaankondiging was van Stellingwerff.

De Here gaf ons grote blijdschap door de geboorte van

KATHARINA THERESIA

J. G. van Oord
A. M. van Oord-Groen
Rijchart
Pieter

Vianen (Z.H.), 22 augustus 1962
Ark „Zonnevaart”, Sluiseiland.

Geboren d.d. 10 september 1962

EVA

dochter van
PIET EN TINEKE HEEMSKERK

Burg. Hermansstraat 63
Rijnsburg.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk